

BMS00100346
E1973-177
Grijze Literatuur

1^e ed

E 1973-177

G 1
KLAV
KLAV

MASSAMEDIA EN MODERN AUTEURSRECHT

Mr. F. Klaver

Dr. E. BOEKMANSTICHTING
AMSTERDAM

F 4

KLAV

MASSAMEDIA EN MODERN AUTEURSRECHT

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DE GRAAD VAN DOCTOR IN DE
RECHTSGELEERDHEID AAN DE UNIVERSITEIT VAN
AMSTERDAM OP GEZAG VAN DE RECTOR MAGNIFICUS
DR. A. DE FROE, HOGLERAAR IN DE FACULTEIT DER
GENEESKUNDE, IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN IN DE
AULA VAN DE UNIVERSITEIT (TIJDELIJK IN DE LUTHERSE
KERK, SINGEL 411, HOEK SPUI) OP VRIJDAG 22 JUNI 1973
DES NAMIDDAGS TE 4.00 UUR

door

FRANCESCA KLAVER

geboren te Eindhoven

(c) Mr. F. Klaver 1973

Dr. E. BOEKMANSTICHTING
AMSTERDAM

PROMOTOR : Prof. Mr. H. Cohen Jehoram

CO-REFERENT : Prof. Mr. Dr. M. Rooij

	pag.
Inhoud	1
Algemene Inleiding	2
Samenvatting	
Video : een terreinverkenning	7
Kabeltelevisie : auteursrecht en " droits voisins "	11
De Conventie van Rome inzake de " droits voisins "	15
Ontwikkelingslanden en auteursrecht	18
De geluidsband van de film	21
Stellingen	23

ALGEMENE INLEIDING

Dit boek is een bundeling van vijf essays, die elk een verschillend onderwerp uit het moderne auteursrecht behandelen, maar die toch onderling nauw verband met elkaar houden. Eén ding hebben zij vooral met elkaar gemeen: de dynamiek in een onderdeel van het recht, dat van steeds groter betekenis blijkt te worden in de wereld waarin wij leven. Het auteursrecht is in de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt door nieuwe technische vindingen en zich wijzigende maatschappelijke omstandigheden. De principes die het auteursrecht sinds het einde van de negentiende eeuw beheersen op de grondslag van de geestelijke eigendom, dienden dan ook herhaaldelijk aan de nieuwe realiteiten en inzichten te worden aangepast.

Film, televisie, grammofoonplaat, fotokopie, video-cassette-recorder, beeldplaat, kabeltelevisie, satellieten en computers hebben mogelijkheden tot informatie en communicatie geschapen zoals nooit tevoren hebben bestaan. Elk van deze vindingen heeft nieuwe problemen opgeroepen op het gebied van het auteursrecht en aanverwante rechten (zoals rechten van uitvoerende kunstenaars, "droits voisins"). Bij de verschijning van elk nieuw medium hebben producenten en gebruikers zich afgevraagd, wat de konsekventies zouden zijn voor auteurs en andere creatieve medewerkers, voor het publiek en de wetgever. Van de jurist, vooral van de op dit terrein gespecialiseerde jurist, mag worden verwacht dat hij hierover helderheid verschaft.

Aan elk van de onderwerpen die in dit boek worden behandeld heb ik in het verleden een publikatie gewijd. Men vergelijkte

"Questions relatives à la piste sonore du film", in *Revue Internationale du droit d' auteur*, janvier (XXII), 1959;

"De uitvoerende kunstenaars en de Conventie van Rome over de "droits voisins"" in *Nederlands Juristenblad* (nummers 20 en 21), mei 1962.

Dit artikel werd onder de titel "The Rome Convention on neighbouring rights as it affects the performers", gepubliceerd in de *EBU Review*, nummer 81 B, september 1963;

"De problematiek van het Centraal Antenne Systeem" in *Nederlands Juristenblad*, 1 en 8 oktober 1966. Dit artikel verscheen achtereenvolgens in vermeerderde en up to date gebrachte vorm in verschillende buitenlandse tijdschriften (*Il Diritto di Autore*, 1965, *Interauteurs*, 1967, *GRUR-Int.*, 1968, *Le Droit d' Auteur*, 1969);

"Ontwikkelingslanden en auteursrecht" in *Intermediair*, 1 en 8 mei 1970;

"Video: un tour d'horizon" in *Le Droit d' Auteur*, april 1972.

Ofschoon het bundelen van tijdschriftartikelen voor een academische promotie aan de Universiteit van Amsterdam is toegestaan, bleek toch bij herlezing dat geen enkele publikatie zonder meer in een in 1973 te verschijnen boek kon worden opgenomen. Daarvoor is de ontwikkeling te snel gegaan. Alle artikelen hebben in verband daarmee een grondige bewerking ondergaan of zijn op zijn minst van een naschrift voorzien. Het resultaat is een vrijwel nieuw boek. De reden waarom de vijf in deze bundel opgenomen essays zijn geselecteerd uit een veel langere lijst van publikaties, ligt niet alleen in de aktualiteit van ieder onderwerp. Ook het feit dat de nieuwe media technisch en maatschappelijk gezien met elkaar in nauw verband staan, elkaar wederkerig doordringen, heeft de keuze bepaald.

De komst van de televisie heeft nieuwe perspectieven voor de film geopend. Video-cassette-recorder en beeldplaat zullen dit op hun beurt doen voor film en televisie beide. Kabeltelevisie en satellietuitzendingen ontsluiten, naar wordt voorspeld, een "tweede tijdperk" voor de televisie. Fotokopie en computers versnellen de schriftelijke informatie, die wellicht over enige tijd geheel of gedeeltelijk zal worden vervangen door de elektronische. Het geluidselement van de film heeft nieuwe impulsen gegeven aan de grammfoonplaat. Te zamen hebben de moderne massamedia het dagelijks leven van miljoenen mensen, in welk type maatschappij zij ook leven, diepgaand beïnvloed.

De bedoeling van mijn vorige publikaties en van dit boek is tweeledig: in de eerste plaats het leveren van een bijdrage aan de discussie onder vakgenoten over onderwerpen die controversieel zijn of waren op een bepaald tijdstip of ten aanzien waarvan een wettelijke regeling casu quo een internationaal verdrag in voorbereiding was of is. In de tweede plaats het wekken van belangstelling zowel onder vakgenoten als onder een breder publiek voor de maatschappelijke achtergronden en de betekenis van het auteursrecht. De behandeling is daarom meer verkennend dan uitputtend van aard. Over elk onderwerp op zich zelf zou een dissertatie te schrijven zijn. Ofschoon veel van de in dit boek besproken problematiek sinds lang bekend is, is zij nog steeds aktueel, enerzijds omdat zij nog altijd onverminderd aanwezig is, anderzijds omdat de maatschappelijke en politieke betekenis van de enkele jaren geleden gesignaleerde juridische vragen eerst nu in volle omvang begint door te dringen.

Aan wie niet met de ontwikkeling van het auteursrecht, nationaal en internationaal, is meegegroeid, zal dit onderdeel van het recht waarschijnlijk chaotisch voorkomen. Het internationale auteursrecht vooral vertoont een gekompliceerd en verbrokkeld beeld. Het oudste multilaterale verdrag op dit gebied, de Berner Conventie van 1886, dat vele nationale wetgevingen, in het bijzonder in Europa, heeft geïnspireerd, heeft in de loop van zijn bijna honderdjarig bestaan niet de wereldwijde aanhang weten te verwerven die wenselijk zou zijn geweest. Zowel door de afzijdigheid van grote mogendheden als de Verenigde Staten, de Sovjetunie en China, als om aan de behoeften van de derde wereld tegemoet te komen, bleek het noodzakelijk een verdrag te ontwerpen dat werkelijk mondiaal genoemd zou mogen worden: de Universele Auteursrecht Conventie (Genève, 1952). Het naast elkaar voortbestaan van beide conventies heeft de situatie echter niet eenvoudiger gemaakt.

De Conventie van Rome tot bescherming van uitvoerende kunstenaars, grammofoonplatenproducenten en zendorganisaties (Rome, 1961), welke de rechten regelt van drie groeperingen die geen auteursrecht bezitten, maar daarmee wel een zekere verwantschap hebben ("droits voisins du droit d'auteur"), vormt een nog steeds omstreden materie. Omdat deze Conventie tot dusverre betrekkelijk weinig ingang heeft gevonden, zijn inmiddels andere internationale overeenkomsten, met een beperkte strekking, tot stand gekomen: het Arrangement européen pour la protection des émissions de télévision (Straatsburg, 1960), de Conventie inzake de bescherming van producenten van fonogrammen tegen ongeoorloofde reproductie (Genève, 1971) en de Conventie inzake de ongeoorloofde distributie van televisie-uitzendingen die per satelliet worden overgebracht (in voorbereiding). Deze overeenkomsten hebben ten doel, althans een zekere mate van bescherming te verlenen op deelgebieden, waar zich de behoefte aan bescherming het sterkst doet voelen.

Wie heeft behoefte aan bescherming? In de loop van twee eeuwen ongeveer heeft zich een merkwaardige slingerbeweging voltrokken. Van de bescherming van de uitgever in de concurrentiestrijd, die tot aan het midden van de achttiende eeuw de grondslag vormde van het "copijrecht", evolueerde het auteursrecht naar een meer idealistisch getinte opvatting over een "natuurlijk" recht dat de schepper van een geestesprodukt toekomt, dat hem zou moeten vrijwaren tegen aantasting ervan, en waarover hij op de meest autonome wijze moet kunnen beschikken. In sommige moderne auteurswetgevingen (Engeland, Duitsland, de Scandinavische landen) wordt opnieuw de tendentie openbaar, de exploitant van het geesteswerk, dat gestalte heeft gekregen in een industrieel produkt, een zelfstandig recht - "copyright" of "droit voisin" - te verlenen naast het recht van de auteur, dat hem in staat moet stellen de exploitatie ter hand te nemen en door te voeren.

Van de trits auteur-industrie-gemeenschap, de drie factoren die in elk systeem van auteursrecht een rol spelen, verdedigt dit boek vooral de positie van de auteur. Deze staat in het auteursrecht nog steeds centraal. Hij is degene die ideeën op het terrein van kunst en wetenschap produceert en, al dan niet afhankelijk van de medewerking van uitvoerende kunstenaars, vorm geeft. De snelle evolutie van massale reproductie- en verspreidingstechnieken betekent voor de auteur (zoals trouwens ook voor de uitvoerende kunstenaar) zowel een mogelijkheid tot expansie als een bedreiging. Juridische bescherming van de morele en materiële belangen van de auteur blijft daarom een eerste vereiste. In de hedendaagse maatschappij bestaat echter wel behoefte aan een meer efficiënt en kollektief beheer van het individuele monopolie dat het auteursrecht is.

De grote kommunikatie-industrieën: filmmaatschappijen, fonografische industrie, uitgeverij en de meer als "public service" georiënteerde radio- en televisiezendorganisaties leven van de verbreiding van het door de auteur gekreëerde werk. In de negentiende-eeuwse maatschappij met haar conceptie van de "intellectuele eigendom" en haar beperkte verspreidingstechnieken was de auteur -althans in theorie- de centrale figuur die hij idealiter in het culturele proces zou moeten zijn. In de huidige socio-ekonomische constellatie betekent hij echter vaak niet meer dan een randverschijnsel van een almachtige industrie. De betekenis van het auteursrecht in onze dagen moet misschien wel voornamelijk hierin worden gezocht dat aan de auteur zijn waarde als creatief persoon, als producent van ideeën en vormen, wordt teruggegeven. Bij het aksent dat in toenemende mate wordt gelegd op individuele creativiteit -waarmee gepaard gaat een toenemend bewustzijn van eigen positie en inzicht in de betekenis van het auteursrecht- is dit een uiterst gewenste ontwikkeling.

Hiermee behoeft echter niet de gedachte van de zelfstandige bescherming van de industrie naast die van de auteur te worden afgewezen. De industrie heeft belangen van andere orde dan die van de auteur; ook deze verdienen de aandacht van de wetgever. Zij zijn echter, in de visie die in dit boek wordt verdedigd, secundair in verhouding tot de positie van de auteur. Overigens kan worden gekonstateerd dat in deze tijd de belangen van de auteurs en die van de producenten meermalen in elkaars verlengde zijn komen te liggen. De producent is gebaat bij een solide bescherming van de auteur en omgekeerd.

Tenslotte de gemeenschap. Het auteursrecht valt niet los te denken van de maatschappelijke en kulturele context. In onze hedendaagse westerse maatschappij betekent dit dat dit recht deel uitmaakt van een systeem van privé-eigendom en onderneming. Vergaande beperking casu quo totale opheffing van de rechten van de auteur is vooral vanuit de sfeer van de massamedia soms bepleit met een beroep op het belang van de gemeenschap. Het zal de lezer duidelijk zijn, dat een dergelijke zienswijze in dit boek wordt verworpen.

Hoe legitiem de belangen van de gemeenschap ook zijn en hoezeer zij ook behoefte heeft aan een goed samenspel met auteur of hun organisaties, een meer dan strikt noodzakelijke inperking van die rechten (bij voorbeeld ten behoeve van de snelle verspreiding van informatie, van wetenschappelijke gegevens of van elementair onderwijs) leidt uiteindelijk meer tot verschraling van een cultuur dat tot verrijking daarvan. Alleen sommige landen van de derde wereld verkeren op dit ogenblik in een zo uitzonderlijke situatie dat verregaande concessies noodzakelijk en verantwoord zijn.

VIDEO : EEN TERREINVERKENNING

Inleiding

Het essay VIDEO: EEN TERREINVERKENNING geeft een analyse van de auteursrechtelijke problemen die met de nieuwe technische vinding van de video-cassette-recorder en soortgelijke procédés (Bildplatte enzovoort) samenhangen. Deze analyse wordt gemaakt vanuit de gezichtshoek van de beide multilaterale conventies op het gebied van het auteursrecht: de Berner Conventie en de Universele Auteursrecht Conventie en van de Conventie van Rome over de "droits voisins". Daarnaast is rechtsvergelijking toegepast: de auteursrechtwetgeving van verschillende - meestal westeuropese - landen is onderzocht op punten die problemen bleken op te leveren of oplossingen te bieden in verband met de programma's die op video-cassette zullen worden opgenomen en aldus verspreid. Van deze programma's ("video-programma's") wordt onder het kopje Terminologie een omschrijving gegeven.

A 1 De problemen die samenhangen met het maken van een video-programma worden in deze paragraaf onderzocht. Allereerst komt de positie van de auteur aan bod: deze wordt gezien in het licht van de Berner Conventie (zoals in Stockholm herzien). De artikelen 2, 9, 10, 11, 11bis, 14, 14bis en 15 van die Conventie kunnen op de makers van video-programma's worden toegepast. Het video-programma zelf kan worden beschouwd als een kinematografisch werk (filmwerk) of tenminste als een "werk dat door een procédé analoog aan de kinematografie tot uitdrukking wordt gebracht" (artikel 2). De regels die de B. C. geeft voor filmwerken kunnen dus ook gelden voor video-programma's.

A 2 De Universele Auteursrecht Conventie (U. A. C.) maakt geen melding van "werken die door een procédé analoog aan de kinematografie tot uitdrukking worden gebracht", wel van kinematografische werken. Redelijkerwijs kunnen de video-programma's echter onder de kinematografische werken worden gebracht. Wat de inhoud is van de bescherming die aan dergelijke werken gegeven wordt is veelal overgelaten aan de wet van het land zelf dat is aangesloten bij de U. A. C. , terwijl dit ook uitzonderingen op de gegeven rechten kan aanleggen. Ook op de vraag, wie als de "auteur" van een video-programma moet worden beschouwd, geeft de U. A. C. geen duidelijk antwoord, zodat ook hier vrijheid wordt gelaten aan de nationale wetgever.

A 3 De positie van de uitvoerende kunstenaars wordt geregeld door de Conventie van Rome (26 oktober 1961). Deze conventie is door betrekkelijk weinig landen geratificeerd (13), maar een groter aantal landen kent wettelijke bepalingen ter bescherming van de uitvoerende kunstenaars.

(Zie voor het overzicht het essay "De Conventie van Rome inzake de "droits voisins" opnieuw in discussie" in dit boek). De conventie biedt de artiesten een zekere mate van bescherming tegen de vastlegging en de uitvoering in het openbaar of via radio- en televisie-uitzending van hun prestatie. Ook in geval van reproductie op video-cassette van een reeds vastgelegde prestatie geeft de conventie onder bepaalde omstandigheden bescherming, maar deze wordt weer tenietgedaan als het gaat om de reproductie van een film of van een televisie-opname (artikel 19 van de conventie). De nationale wetgeving kan in dergelijke gevallen meer bescherming geven. Doet zij dit niet of ontbreken wettelijke bepalingen geheel, dan is de uitvoerende kunstenaar aangewezen op een kontrakt, dat deze situaties regelt.

A 4 De positie van de grammofoonplatenfabrikant is sterk in die landen waar hij een "copyright" bezit (Angelsaksische landen en voormalige Britse koloniën). In landen waar dit niet het geval is, is de fabrikant aangewezen op de Conventie van Rome (indien geratificeerd) of op zijn eigen nationale wet. Deze kan hem ook volgens de regels tegen de oneerlijke concurrentie bescherming bieden. De nieuwe conventie voor de bescherming van grammofoonplatenfabrikanten tegen de ongeoorloofde reproductie van hun fonogrammen (Genève, 29 oktober 1971) laat de nationale wetgever grote vrijheid om de wijze te bepalen waarop de grammofoonplatenfabrikant tegen het "pirateren" van zijn produkt zal worden beschermd.

A 5; A 6 De positie van de zendorganisatie is vergelijkbaar met die van de grammofoonplatenfabrikant: in sommige (angelsaksische) landen geniet de organisatie een "copyright", maar in de meeste is zij aangewezen op de Conventie van Rome (indien geratificeerd) of op de nationale wet. Hierdoor kan de organisatie worden beschermd tegen opname en reproductie van haar uitzendingen op video-cassette zonder haar toestemming. Ook krachtens het van in haar dienst staande medewerkers afgeleide auteursrecht kan de zendorganisatie zich verzetten tegen niet-toegestane opname en reproductie van radio- of televisie-uitzendingen.

Het "Arrangement européen pour la protection des émissions de télévision" (Straatsburg, 22 juni 1960) biedt de zendorganisatie bescherming tegen niet-toegestane vastlegging en reproductie van haar TV-uitzendingen. Het "Arrangement" is echter alleen van kracht in 9 landen die zijn aangesloten bij de Raad van Europa.

A 7; A 8 De positie van de filmproducent is afhankelijk van de vraag of deze een auteursrecht bezit. In landen waar dit het geval is (angelsaksische landen bij voorbeeld) of waar de wet hem de exploitatierechten van de filntoekent (bij voorbeeld Duitsland, Italië) of waar hij een van de auteurs afgeleid auteursrecht heeft, is hij daadwerkelijk beschermd tegen de vastlegging casu quo reproductie van zijn film waarvoor hij geen toestemming heeft verleend.

Terwijl de Berner Conventie een meer gedetailleerde regeling bevat van rechten en rechthebbenden op het filmwerk, laat de U. A. C. in dit opzicht vrijwel alles over aan de nationale wetgever.

B Het privé-gebruik van video-programma's zal waarschijnlijk een grote vlucht nemen. Hier is een duidelijk onderscheid met de film aanwezig: video-programma's kunnen in de toekomst op gemakkelijke voorwaarden door partikulieren worden geleend en met behulp van de video-cassette-recorder kunnen eveneens op weinig kostbare wijze kopieën van een dergelijk programma worden gemaakt. Is dit geoorloofd? Allereerst wordt ingegaan op de notie "privé-(of eigen) gebruik", welke voorkomt in bijna alle Auteurswetten. Gaat men deze wetten na, en de daarop gebaseerde jurisprudentie, dan blijkt dat een strikte interpretatie van de term "privé(of eigen) gebruik" geboden is. Daartegenover staat het "openbaar" gebruik, maar hierin kan een speciale categorie worden onderscheiden, die men zou kunnen aanduiden als "semi-openbaar" (zie hierover C. 1.).

De Berner Conventie noch de U. A. C. kennen een expliciete uitzondering ten behoeve van het privé-gebruik. Zij geven slechts algemene - en tamelijk vage - formules (respektievelijk artikel 9 en artikel IV bis) waaronder het privé-gebruik kan worden gebracht. Nationale wetten kennen meestal wel een uitdrukkelijke uitzondering voor het privé-gebruik. Of de reproductie van een video-programma ook hieronder zal vallen is een vraag die in het licht van de nieuwe audio-visuele ontwikkelingen nader zou moeten worden bestudeerd. Speciale vermelding verdient hier de Duitse Auteurswet (artikel 53, lid 5), die de auteurs aanspraak geeft op een vergoeding door de fabrikanten van apparaten waarmee geluids- en/of beeldopnamen kunnen worden gemaakt (bandrecorder, video-cassette-recorder). Deze regeling is nog nergens anders ingevoerd. De Conventie van Rome en het "Arrangement pour la protection des émissions de télévision" kennen een expliciete uitzondering voor het privé-gebruik op de rechten die door de Conventie respectievelijk het "Arrangement" worden beschermd.

C 1 t/m 5 Onder het openbaar gebruik van een video-programma vallen openbare vertoning, uitzending via de televisie, verspreiding via de kabel en dergelijke. Het begrip semi-openbaar gebruik wordt hier geïntroduceerd om het gebruik binnen het kader van het onderwijs aan te duiden. In verschillende auteurswetten zijn uitzonderingsbepalingen gemaakt ten behoeve van het onderwijs. De B. C. geeft geen algehele duidelijkheid over het gebruik van video-programma's door onderwijsinstellingen.

Allereerst geldt dit ten aanzien van de reproductie. De meeste auteurswetten van landen die bij de B. C. zijn aangesloten, kennen tamelijk tot zeer restriktieve bepalingen over het kopiëren van beschermde werken. Soms wordt echter aan het onderwijs grotere vrijheid in dit opzicht toegestaan. De vertoning van video-programma's in het kader van het onderwijs geeft eveneens aanleiding tot vragen. Is hier sprake van "openbaarheid" of niet? Als er sprake is van "openbaarheid" kunnen nog bepaalde "petites réserves" worden gemaakt. Nagegaan wordt hoe ver deze "petites réserves" mogen gaan. Volgens de U. A. C. is sinds de herziening van Parijs (1971) de openbare vertoning onderworpen aan de toestemming van de auteur, maar hierop kunnen door de nationale wet uitzonderingen worden aangebracht.

C 6 t/m 11 Aan de hand van de Conventie van Rome, het "Arrangement pour la protection des émissions de télévision", de Berner Conventie en de U. A. C., wordt achtereenvolgens nagegaan wat de positie is van de uitvoerende kunstenaars, de grammofoonplatenfabrikanten, de zendorganisaties en de filmproducenten ten aanzien van de openbare of semi-openbare vertoning van video-programma's. Ook wordt de vraag onderzocht in hoeverre de producent van een video-programma op grond van een auteursrecht de markt van zijn produkt kan controleren.

C 12 Ten slotte worden enige beschouwingen gewijd aan het "droit moral" zowel dat van de auteurs van werken die in een video-programma zijn opgenomen als dat van de auteursrechthebbende(n) op dat programma.

- Het artikel besluit met de conclusie dat er geen reden aanwezig is, in de internationale conventies op het gebied van het auteursrecht wijzigingen aan te brengen met het oog op de bescherming van video-programma's en hun makers. De moeilijkheden die de komst van deze programma's heeft doen ontstaan liggen op het vlak van de nationale wetgeving. Het gaat hier vooral om de afgrenzing van het "privé (of eigen) gebruik" tegenover het "openbaar gebruik", in het bijzonder waar het het gebruik op scholen, universiteiten en dergelijke van video-programma's betreft. Op het gebied van de "droits voisins" laat de bescherming echter te wensen over. De Conventie van Rome zou moeten worden herzien.

KABELTELEVISIE : AUTEURSRECHT EN " DROITS VOISINS "

Inleiding (1 t/m 4.)

Het essay KABELTELEVISIE: AUTEURSRECHT EN "DROITS VOISINS" stelt, als vervolg op een in 1965 verschenen publikatie (N. J. B. 1 en 8 oktober 1966, pagina 817 e. v.), opnieuw de vraag aan de orde of er bij de kabeltelevisie, in het bijzonder het CAS, sprake is van "ontvangst" of van (nieuwe wijze van) "openbaarmaking". In de inleiding wordt melding gemaakt van enkele belangrijke feiten die in Nederland sinds 1966 hebben plaatsgevonden: de wijziging in oktober 1969 van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904, welke de mogelijkheid opende de aanleg en exploitatie van "draadomroepinrichtingen" behalve door de P T T ook door partikulieren te doen geschieden; de verschijning van het "Rapport over kabeltelevisie" (december 1970) uitgebracht door de CASEMA; de totstandkoming van de Omroepwet (1 maart 1967, Stb. 176); de herziening van de Auteurswet 1912 (wijzigingswet van 27 oktober 1972, Stb. 579), ter gelegenheid waarvan een diepgaande discussie over de positie van c. a. systemen plaatsvond; plaatselijke televisie-uitzendingen via de kabel in enkele Nederlandse gemeenten (Melick-Herkenbosch en anderen), naar aanleiding waarvan de Minister van CRM zijn "Kerstbeschikking" uitvaardigde (dd. 24 december 1971/nummer 59418), waarbij het doen van uitzendingen via de kabel werd gebonden aan een aanwijzing door de Minister. Aan een dergelijke aanwijzing kunnen bepaalde voorwaarden worden gekoppeld.

A 1 In de paragraaf De ontwikkeling in Nederland wordt vervolgens allereerst ingegaan op de inhoud van het Rapport over Kabeltelevisie van de CASEMA (op 9 november 1971 door de Minister van V. en W. aan de Kamer gezonden). In dit rapport worden de perspectieven die het CAS biedt uitvoerig geschetst. Daaruit komt vooral naar voren dat in de visie van de CASEMA (daarin overigens gevolgd door talloze perspublicaties) het CAS een communicatiemedium sui generis is. De service die het CAS biedt bestaat vooral in een groter en meer gevarieerd aanbod van televisieprogramma's, tegemoetkomende aan de behoeften van specifieke groepen (lokale, edukatieve programma's enzovoort). De aansluiting op het CAS is vrijwillig; de aangeslotenen moeten een bepaald abonnementstarief daarvoor betalen. De Kamer heeft nog geen beslissing genomen over de wenselijkheid van de invoering van het CAS. Ook de heersende onzekerheid omtrent de rechten van auteurs en andere rechthebbenden speelde bij deze aarzeling een rol (vergelijk ook het advies van de Omroepraad dd. 19 maart 1971, waarin werd aangedrongen op een nadere studie hiervan). Vandaar dat dit essay zich verdiept in de rechten met betrekking tot het CAS.

A 2 Bij de herziening van de Auteurswet 1912 is diepgaand over de positie van het CAS gediskussieerd en wel in de context van een nieuwe bepaling opgenomen in artikel 12, laatste lid. Het Regeringsvoorstel en de daarop vanuit de Kamer geleverde kritiek worden in deze paragraaf van het essay behandeld aan de hand van passages uit de witte stukken, de Handelingen van de Tweede Kamer en de verslagen van twee openbare hearings die over de wijziging van de Auteurswet door de Tweede Kamer werden belegd (op 25 juni 1969 en 30 juni 1971). Daaruit blijkt dat de Regering het CAS vooral ziet als een verbetering van de ontvangst. Een openbaarmaking vindt in haar visie alleen plaats als de op een c. a. inrichting aangesloten daarmee televisieprogramma's kunnen ontvangen die zij ter plaatse niet met behulp van een normaal gebruikelijke individuele antenne kunnen ontvangen. Toestemming van de auteurs zal dus in deze zienswijze slechts moeten worden verkregen bij de doorgifte van buitenlandse televisieprogramma's die niet normaal ontvangbaar zijn en voor eigen programma's van het kabelnet (bij voorbeeld lokale programma's). Naar de mening van degenen die het standpunt van de Regering bestrijden is echter bij doorgifte via het CAS (en plaatselijke CATV) altijd sprake van een "openbaarmaking", dus ook voor doorgegeven programma's van de binnenlandse omroep; deze visie ligt in de lijn van het Draadomroeparrest van de Hoge Raad (dd. 27 juni 1958, N. J. 1958, 405) en van de Berner Conventie, zoals herzien in Brussel in 1948 (artikel 11 bis, eerste lid onder 2° en 3°), waarbij Nederland is aangesloten sinds de Rijkswet van 27 oktober 1972, Stb. 569). Ook de Regering beroept zich voor haar zienswijze op het Draadomroeparrest en op artikel 11 bis van de Berner Conventie; zij geeft echter aan dit arrest en aan het bewuste artikel van de Conventie een andere interpretatie, gezien in het licht van de technische situatie die zich bij het CAS voordoet en die naar haar mening wezenlijk van die van 1958 (met betrekking tot de draadomroep) verschilt. Ook de interpretatie van wat onder het "organisme" (artikel 12, laatste lid, nieuw) moet worden verstaan en het antwoord op de vraag of deze interpretatie verenigbaar is met de tekst en de betekenis van artikel 11 bis B. C., verschillen. Alvorens de argumentatie van de Regering aan een nadere analyse te onderwerpen gaat het essay in op

A 3 Recente ontwikkelingen in de Verenigde Staten. Dit onderdeel behandelt zeer summier de laatste gegevens die beschikbaar zijn over de ontwikkeling in de Verenigde Staten, waar twee grote procedures zijn gevoerd over de vraag of kabelsystemen (CATV's) programma's uitzenden (die in dat geval een "performance" in de zin van de Amerikaanse Auteurswet zouden opleveren) of dat zij slechts de mogelijkheid om televisieprogramma's te ontvangen vergroten. In de laatste zin sprak het Supreme Court zich uit op 17 juni 1968 in het bekende proef-

proces US Artists Television Inc. vs. Fortnightly Corporation. Een beslissing die uitgaat van het hybridisch karakter van CA TV - systemen (deels ontvangst, deels openbaarmaking) werd gegeven op 2 mei 1972 in de procedure CBS vs. Teleprompter Corporation ; deze uitspraak is echter nog niet in hoogste instantie getoetst.

Deze beide Amerikaanse uitspraken geven, evenals de behandeling van de herziening van de Nederlandse Auteurswet, aanleiding tot een kritische beschouwing over de uitgangspunten die bij de beslissing over de vraag: ontvangst of openbaarmaking? kunnen worden aangelegd. Dit onderzoek, waarbij eveneens - schaarse - buitenlandse literatuur wordt besproken, is onderwerp van het volgende onderdeel.

B 1 t/m 3 Is er bij het CAS sprake van "ontvangst" of van "openbaarmaking" ?

Criteria. In dit gedeelte worden achtereenvolgens onderscheiden: een technisch criterium (hoe worden televisie-signalen doorgegeven, respektievelijk ontvangen?), een programma-verzorgingscriterium (verzorgen kabelsystemen programma's respektievelijk scheppen zij de gelegenheid tot een "communication publique", artikel 11 bis van de Berner Conventie, zoals herzien in Brussel in 1948, waarbij Nederland sinds 1972 is aangesloten) en een sociologisch criterium (functie en plaats van kabelsystemen, zijn deze een "nieuw medium" en bereiken zij een "nieuw (ander) publiek"?, zoals vereist door de Hoge Raad in het Draadomroeparrest, 27 juni 1958, N. J. 1958, nummer 405).

C In de paragraaf Evaluatie van de gebruikte criteria ten aanzien van de "openbaarmaking" worden de merites van de verschillende besproken criteria gewogen. Het technische criterium wordt daarbij als niet doorslaggevend voor de auteursrechtelijke vraag of er een "communication publique" plaatsvindt, terzijde gesteld. Op het voetspoor van de Hoge Raad (Draadomroeparrest) wordt, gezien de maatschappelijke functie en plaats van de kabelsystemen, de opvatting verdedigd dat het bij de kabeltelevisie gaat om een specifieke vorm van openbaarmaking, die een "publiek" bereikt, namelijk degenen die vrijwillig op het kabelnet zijn aangesloten. Men kan zelfs spreken van een afzonderlijk "kabelpubliek".

De redenering die aan het Draadomroeparrest ten grondslag ligt behoudt haar waarde, ook nu Nederland partij is bij de Brusselse tekst van de B. C., voor de beantwoording van de vraag of er een "communication publique" plaats heeft, ook al stelt de B. C. de eis van een "nieuw" (ander) publiek niet. Het criterium van de programma-verzorging is in Nederland weinig onderzocht, in tegenstelling tot de Verenigde Staten, maar ook aan de hand hiervan slaat de balans door in de richting van de "openbaarmaking". De mening van gezaghebbende Europese auteursrecht deskundigen gaat eveneens in deze richting.

D Het onderdeel Het "organisme" gaat nog in op de door artikel 11 bis van de BC opgeworpen vraag of er bij de doorgifte van programma's van de binnenlandse omroep sprake is van hetzelfde organisme (dat de uitzending verricht en dat deze doorgeeft). De Minister van Justitie heeft deze vraag ontkennend beantwoord, en terecht. De CASEMA met name is, gelet op haar structuur en functie, een wezenlijk andere organisatie dan de omroeporganisaties of andere zendgemachtigden. Doordat zij voor het publiek een gelegenheid schept om kennis te nemen van uitgezonden omroepprogramma's, is zij echter volgens heersende auteursrechtelijke begrippen "(mede-) openbaarmaker".

E Ten slotte worden enkele conclusies getrokken ten aanzien van het auteursrecht: de toestemming van de auteurs voor de doorgifte van de programma's via het CAS is steeds vereist; mochten prohibitieve eisen worden gesteld, dan kan een dwanglicentie worden toegepast (vergelijk artikel 17a A.W., nieuw).

F De positie van overige rechthebbenden (uitvoerende kunstenaars enzovoort) wordt door afgeleid auteursrecht, contractuele regelingen of "macht" bepaald.

DE CONVENTIE VAN ROME INZAKE DE "DROITS VOISINS"

OPNIEUW IN DISCUSSIE

Inleiding. Het essay DE CONVENTIE VAN ROME INZAKE DE "DROITS VOISINS" OPNIEUW IN DISCUSSIE bevat een beschouwing over de inhoud en de waarde van de Conventie van Rome. Deze is opnieuw in de aandacht gekomen door de totstandkoming van een verdrag inzake de bescherming van producenten van fonogrammen tegen ongeoorloofde reproductie (Genève, oktober 1971) en de voorbereiding van een verdrag over de transmissie van uitzendingen via satellieten; beide verdragen regelen een materie die ook door de Conventie van Rome wordt bestreken, respectievelijk daaronder kan worden gebracht. De moeilijkheid van de Conventie is echter, dat deze sinds het tijdstip van haar ontstaan (26 oktober 1961) nog door slechts weinig landen is geratificeerd. In het essay wordt nu de vraag onderzocht of Nederland alsnog tot de Conventie van Rome moet toetreden, dan wel (vooralsnog slechts) een wettelijke regeling moet treffen, welke althans bepaalde rechten die door de Conventie van Rome worden verleend, garandeert. Deze vraag wordt vooral onderzocht met het oog op de positie van de uitvoerende kunstenaars, een groep die in vergelijking met de beide andere partijen, waarvan de rechten als "droits voisins" worden aangeduid: de fonografische industrie en de radio/televisie-zendorganisaties, te weinig de aandacht van de wetgever heeft gekregen, terwijl toch de Conventie van Rome aanvankelijk vooral ter bescherming van hun belangen was bedoeld.

A 1; A 2 In het gedeelte Probleemstelling. De ontwikkeling in Nederland. wordt uiteengezet door welke factoren bij de uitvoerende kunstenaars behoefte is ontstaan aan bescherming van hun - al dan niet vastgelegde - prestaties en de wijze waarop de jurisprudentie getracht heeft daaraan tegemoet te komen. Ook de problemen voor fonografische industrie en zendorganisaties worden beschreven. De wijze waarop men in het buitenland heeft getracht aan deze problematiek door middel van wettelijke regeling tegemoet te komen vormt het onderwerp van een afzonderlijke paragraaf.

B De internationale organisaties zoals het Berner Bureau (thans BIRPI, Genève), de UNESCO en de ILO hebben sinds het einde van de jaren twintig getracht een internationale conventie op dit gebied tot stand te brengen; deze pogingen, beschreven in B 1, hebben ten slotte tot de Conventie van Rome (1961) geleid.

De inhoud van de Conventie wordt in B 2 uiteengezet.

C 1 In het gedeelte Argumenten pro en contra de Conventie van Rome worden de positieve en negatieve zijden van de Conventie belicht. Als positieve aspecten wordt onder meer gewaardeerd dat de Conventie een aanzet heeft gegeven tot wettelijke bescherming van de "droits voisins" in die landen waar zij tot dusverre ontbrak, dat zij tussen de drie categorieën van belanghebbenden en in de relatie tot de auteurs een zeker evenwicht heeft geschapen en dat de minimum-rechten die de Conventie erkent zijn afgestemd op bestaande nationale wetgevingen op dit stuk, waardoor de internationale rechtseenheid wordt bevorderd. Voor de uitvoerende kunstenaars zou de totstandkoming van een wettelijke regeling betekenen dat zij niet langer afhankelijk zijn van contractuele relaties - vaak defektueus - en van het gemene recht (vooral artikel 1401 BW) , maar dat hun een zekere mate van bescherming zou worden geboden tegen het gebruik van hun prestatie zonder hun toestemming. Van een specifieke wetsbepaling zal vermoedelijk een preventieve werking uitgaan.

Wat de "secundaire rechten" betreft (een afzonderlijke vergoeding voor het gebruik van opnamen in openbare gelegenheden en voor radio of televisie), maakt de Conventie van Rome een gedifferentieerde benadering mogelijk door reserves op dit punt te erkennen. Deze secundaire rechten vormden voor Nederland in 1961 een onoverkomelijke moeilijkheid om de Conventie te ondertekenen, in verband met de daarvan te verwachten consequenties op economisch gebied. De vraag of daarover in 1973 nog op dezelfde wijze wordt gedacht, wordt in het essay niet nader onderzocht omdat dit uitsluitend handelt over de juridische kant van het vraagstuk.

C 2 Tegenstanders van de Conventie van Rome achten deze uit juridisch-dogmatisch oogpunt weinig geslaagd, omdat zeer ongelijke prestaties worden beschermd. Voor zover de fonografische industrie of de zendorganisaties bescherming nodig hebben kan deze volgens hen voldoende worden bereikt door algemene wettelijke bepalingen of internationale overeenkomsten met een beperkt doel. Sinds 1961 zijn dergelijke overeenkomsten al tot stand gekomen of zijn in voorbereiding; zij hebben de Conventie van Rome uitgehold en daardoor feitelijk overbodig gemaakt. Op het nationale vlak is gebleken dat de rechter oog heeft voor gerechtvaardigde beschermingsbehoeften, óók voor de uitvoerende kunstenaars. Erkenning van specifieke rechten zou de auteur in de uitoefening van zijn rechten kunnen blokkeren. De erkenning van secundaire rechten wordt door de tegenstanders van de Conventie van Rome verworpen omdat de rechtsgrond hiervoor ontbreekt.

D 1 In het gedeelte Evaluatie van argumenten pro en contra de Conventie van Rome worden de positieve en de negatieve aspecten van de Conventie tegen elkaar afgewogen. Daarbij slaat de balans door in positieve richting omdat de Conventie, ondanks de compromissen waarvan zij de sporen draagt, tot dusverre de enige poging is welke internationaal is ondernomen om - onder meer - de uitvoerende

kunstenaars te beschermen; deze vormen de zwakste groep van de "droits voisins". In diverse landen bestaat reeds een wettelijke regeling ter bescherming van de uitvoerende kunstenaars of worden opnieuw pogingen ondernomen om het zover te brengen. De vraag of de Conventie van Rome alsnog door Nederland moet worden geratificeerd is echter voorlopig minder belangrijk dan de vraag of het wenselijk is in Nederland een wettelijke regeling ter bescherming van de uitvoerende kunstenaars tot stand te brengen.

Het essay pleit hiervóór, omdat deze kunstenaars een persoonlijke prestatie leveren die waard is beschermd te worden. De huidige bescherming, via de jurisprudentie, is onbevredigend omdat zij te weinig rechtszekerheid biedt. Een auteursrecht is hier niet op zijn plaats, wordt ook internationaal niet aanvaard, maar wel een daarmee verwante bescherming, dus een absoluut recht. Een strafbepaling zou niet het gewenste effect bereiken. Ook gezien in het licht van de nieuwste technische ontwikkelingen - de opkomst van de video-cassette en aanverwante systemen, en van de kabeltelevisie - is een dergelijk recht voor de uitvoerende kunstenaars belangrijk. D 2 Vóór de erkenning van *secundaire rechten* pleiten billijkheidsoverwegingen; overigens worden deze rechten al op kontraktuele basis door radio en televisie erkend.

E Dat de positie van de auteurs zal worden verzwakt door het invoeren van wettelijke rechten van uitvoerende kunstenaars is een stelling die niet zonder meer wordt bevestigd door de ervaring in de landen die sinds lang "droits voisins" erkennen.

ONTWIKKELINGSLANDEN EN AUTEURSRECHT

Inleiding. 1 t/m 4 Het essay **ONTWIKKELINGSLANDEN EN AUTEURSRECHT** bevat een uiteenzetting van de problematiek die de ontwikkelingslanden ondervinden bij de erkenning en toepassing van het auteursrecht. Deze landen zijn nog in hoge mate afhankelijk van de import van cultuur en wetenschap uit de westerse wereld. Dit plaatst hen echter voor consequenties die in dit stadium van hun economische ontwikkeling moeilijk te dragen zijn. Toch zijn veel ontwikkelingslanden bereid het auteursrecht te respecteren, zoals blijkt uit hun aansluiting bij de Berner Conventie (BC) of de Universele Auteursrecht Conventie (UAC) of bij beide. De herziening van de BC in Stockholm (1967) had onder meer tot doel een groter aantal ontwikkelingslanden binnen de Berner Unie te halen; daartoe werd het Protocol van Stockholm opgesteld. Toen echter bleek dat het Protocol op grote weerstanden in de westerse landen stuitte, waardoor ratificatie van de nieuwe tekst van de BC achterwege bleef, was de noodzaak van een tweede herziening aanwezig. Deze vond na enkele voorbereidende bijeenkomsten plaats in Parijs (juli, 1971). Daarbij werd tevens de UAC herzien en werden de relaties tussen beide conventies geregeld. De studiegroep van Washington (september/oktober 1969) legde de grondslag voor de diplomatieke conferentie van Parijs. Een van de resultaten was de creatie van een "information centre" bij UNESCO. Daarnaast werd een Aanbeveling van Washington opgesteld ten aanzien van de wijzigingen die in de auteursrecht-conventies moesten worden aangebracht, en een regeling van de relaties tussen beide conventies. De details van deze voorstellen en de verdere uitwerking daarvan door het zogenaamde Comité Préparatoire ad hoc, het Comité Intergouvernemental du droit d'auteur (UNESCO) en het Comité Permanent van de Berner Unie worden besproken in de daarop betrekking hebbende paragrafen.

A 1 In Resultaten van de herzieningsconferentie van Parijs (juli 1971) wordt allereerst ingegaan op een van de belangrijkste wijzigingen in de UAC : de opname van enkele fundamentele auteursrechten die ook gelden voor de ontwikkelde landen (artikel IVbis) en de uitzonderingen die daarop bij nationale wetgeving kunnen worden gemaakt.

A 2 Vervolgens worden in het gedeelte Speciale faciliteiten voor ontwikkelingslanden de nieuwe artikelen Vbis, Vter en Vquater van de UAC besproken. Het houdt zich eerst bezig met de vraag: wat is eigenlijk een ontwikkelingsland? De tekst van de UAC (artikel Vbis) refereert aan de "gevestigde praktijk" van de VN, maar over de vraag wat hieronder precies moet worden verstaan zijn de meningen verdeeld. Meer eenstemmigheid kwam naar voren over de lengte van de periode gedurende welke een ontwikkelingsland gebruik

mag maken van de speciale faciliteiten die het zijn toegekend: deze is gesteld op tien jaar, maar kan worden vernieuwd zolang het land "ontwikkelingsland" blijft. Is het dit niet meer, dan kan een bepaalde overgangstermijn in acht worden genomen.

B 1 De speciale faciliteiten die de ontwikkelingslanden kunnen genieten betreffen de vertaling en de reproductie van beschermde werken. Eerst worden de achtergronden van het vertalings-dwanglicentie-systeem, dat al in de oorspronkelijke tekst van de U A C (1952) voorkomt (artikel V), geschetst. Aan dit systeem zijn de faciliteiten voor de ontwikkelingslanden gekoppeld (artikel V t e r en V q u a t e r).

In dit onderdeel wordt vervolgens nagegaan welke de termijnen zijn die bij de toepassing van de dwanglicentie in een ontwikkelingsland in acht moeten worden genomen en de procedure die daarbij moet worden gevolgd. Ook wordt het export-verbod besproken en de uitzondering die daarop tijdens de diplomatieke conferentie werd gemaakt ten behoeve van onderdanen van het ontwikkelingsland die in het buitenland verblijven. Speciale aandacht wordt geschonken aan de uitbreiding van de dwanglicentie tot vertalingen ten behoeve van radio en televisie, die tijdens de diplomatieke conferentie werd aanvaard (artikel V t e r, alinea 8), en aan de term "audio-visuele vastlegging" die daarin is opgenomen.

B 2 Een volgend onderdeel is gewijd aan het reproductie-artikel (artikel V q u a t e r). Omdat in de oorspronkelijke tekst van de U A C geen regeling ten aanzien van de reproductie voorkwam - in tegenstelling tot de vertaling (artikel V) - is een geheel nieuw artikel ontworpen, dat echter in verschillende onderdelen analogie met het nieuwe vertalingsartikel (artikel V t e r) vertoont. Nagegaan wordt welke termijnen worden gesteld en welke vormen van reproductie onder het dwanglicentie-systeem kunnen vallen: ook audio-visueel materiaal, dat uitsluitend voor het onderwijs is vervaardigd, kan daaraan worden onderworpen. De term "onderwijs" moet ruim worden geïnterpreteerd.

C De relaties tussen de beide multilaterale conventies op het gebied van het auteursrecht, de B C en de U A C, worden behandeld in het onderdeel dat betrekking heeft op de zogenaamde "clause de sauvegarde" (artikel X V I I) en de "Déclaration Annexe" bij artikel X V I I. De opheffing van de "clause de sauvegarde" en de daarbij behorende "Déclaration Annexe" voor de ontwikkelingslanden maakt het mogelijk dat landen die al lid zijn van de Berner Unie, deze verlaten zonder het risico te lopen dat zij geen gebruik mogen maken van de bescherming die de U A C hun kan bieden. Tussen landen die aangesloten zijn bij beide conventies is alleen Bern van toepassing.

D In het onderdeel De herziening van de BC wordt ingegaan op de wijzigingen die in deze conventie zijn aangebracht. Zij lopen grotendeels parallel met de wijzigingen in de UAC , maar er waren ook enkele specifieke problemen. Hoe deze zijn opgelost wordt in dit onderdeel beschreven.

E Het essay besluit met een aantal conclusies over de in Parijs (juli 1971) bereikte resultaten.

DE GELUIDSBAND VAN DE FILM

Inleiding. 1 t/m 3. Het essay DE GELUIDSBAND VAN DE FILM is een studie, in 1959 gepubliceerd, over een onderwerp dat ook nu nog aktualiteitswaarde heeft. Tijdens de recente diplomatieke conferentie van Genève, waarbij een nieuwe internationale conventie werd gesloten tot bescherming van producenten van fonogrammen tegen ongeoorloofde reproductie (oktober 1971), is de juridische positie van de geluidsband van de film opnieuw aan de orde geweest. De vraag waar het hier om ging was, of de geluidsband moet worden beschouwd als een "fonogram" en dus voor bescherming door de Conventie in aanmerking kan komen.

Het essay poogt de geluidsband te definiëren aan de hand van de beginselen van het auteursrecht (nationale wetgeving en jurisprudentie in verschillende landen; internationale conventies) en van de "droits voisins" (bepalingen hieromtrent in de wetgeving van verschillende landen: de Conventie van Rome). Omdat wettelijke bepalingen die expliciet de juridische aard van de geluidsband behandelen uiterst schaars zijn, evenals rechtelijke uitspraken die zich rechtstreeks over dit probleem hebben uitgelaten, is nagegaan of uit wetgeving en jurisprudentie die de rechtspositie van de auteur (en/of andere rechthebbenden, zoals de filmproducent) betreffen, conclusies vallen te trekken omtrent de aard van de geluidsband in juridisch opzicht en de bescherming die daaraan als zodanig kan worden gegeven. Hierbij wordt dan onderscheiden de situatie waarin de geluidsband samen met de beelden wordt gebruikt van die waarin hij los van de beelden funktioneert.

A 4 t/m 6 Als introductie tot het hierboven omschreven probleem wordt eerst een beeld geschetst van de rechten van de auteurs van letterkundige en muziekwerken die op de geluidsband worden opgenomen. Ook hier wordt onderscheid gemaakt tussen het gebruik van de geluidsband in het kader van de film (dus met het visuele gedeelte van de film) en het gebruik daarvan zonder de beelden.

B 7 t/m 11 In dit onderdeel wordt de vraag behandeld: wat is de juridische situatie van de geluidsband als zodanig? Omdat noch de internationale conventies op het gebied van het auteursrecht noch de nationale auteurswetten - op een enkele uitzondering na - antwoord geven op deze vraag, is nagegaan of de jurisprudentie zich hierover heeft uitgelaten. Uit dit onderzoek is inderdaad naar voren gekomen dat in de context van rechterlijke uitspraken, die in de jaren 1929-1949 over de rechten van auteurs met betrekking tot geluidsfilms - vooral componisten - zijn gedaan, de jurisprudentie zich eveneens heeft uitgesproken over de aard van de geluidsband. Het ging hierbij vooral om de vraag of de geluidsband een zogenaamd mechanisch muziekinstrument was, of dat hij met het visuele deel van de film één

geheel uitmaakte. De meest recente uitspraken in de verschillende landen gingen in de richting van de opvatting dat de geluidsband die in combinatie met de filmbeelden wordt gebruikt, een integrerend deel van de film uitmaakt en dat het filmrecht daarop van toepassing is.

De nieuwe auteurswetten van enkele landen (Engeland, India, Zweden en Duitsland) behandelen de geluidsband eveneens als een integrerend onderdeel van de film. Wanneer de band echter van de beelden wordt gescheiden wordt hij gezien als "fonogram" en zijn de regels die daarop betrekking hebben ook op de geluidsband van toepassing. In andere landen die een "copyright"-bescherming voor fonogrammen kennen (bij voorbeeld de Angelsaksische landen) of een "droit voisin" (bij voorbeeld Italië, Denemarken, Tsjechoslowakije), kunnen de betreffende wettelijke bepalingen zo worden geïnterpreteerd dat zij eveneens van toepassing kunnen zijn op de geluidsband wanneer deze van de filmbeelden wordt gescheiden.

C 12 Ook de Conventie van Rome inzake de "droits voisins" (26 oktober 1961) laat de interpretatie toe dat de geluidsband die los van het visuele deel van de film funktioneert, als een "fonogram" kan worden beschouwd, en dus voor bescherming door de Conventie in aanmerking kan komen.

D 13; D 14 Ten slotte wordt de rechtspositie van de filmproducent met betrekking tot de geluidsband besproken. Terwijl in enkele landen (zoals Engeland en India) de rechtspositie van de filmproducent met betrekking tot de geluidsband expliciet wordt geregeld (naar gelang deze met of zonder de filmbeelden wordt gebruikt), is dit in de meeste landen niet duidelijk.

In landen die een "droit voisin" op fonogrammen kennen, kan de geluidsband bij wijze van interpretatie hieronder worden begrepen. In landen waar dit niet het geval is, lijkt de producent in dit opzicht onbeschermd te zijn.

E 15 In de conclusie worden de resultaten van het onderzoek samengevat. De door landen als Engeland en India enerzijds, respectievelijk door Duitsland en Zweden anderzijds gekozen oplossing, die een bescherming van de geluidsband welke los van het visuele gedeelte van de film funktioneert, garandeert, wordt als juist aanvaard.

Het naschrift bij dit essay gaat in op de aktualiteit van het hier behandelde vraagstuk. De diplomatieke conferentie die in oktober 1971 in Genève de nieuwe conventie tot bescherming van producenten van fonogrammen tegen ongeoorloofde reproductie tot stand bracht, heeft zich de vraag gesteld of deze bescherming ook van toepassing kan (moet) zijn op de geluidsband van de film, en wie dan voor de bescherming in aanmerking komt. In het naschrift wordt de eerste vraag bevestigend beantwoord en als de te beschermen persoon (natuurlijke of rechtspersoon) degene aangewezen die als eerste uitsluitend geluiden (die oorspronkelijk van de geluidsband afkomstig zijn) vastlegt.

STELLINGEN

1. De Berner Conventie heeft een vrij uniek stuk internationale unificatie van het recht bewerkstelligd.
2. De ontwikkeling van het internationale auteursrecht in de vorm van internationale conventies is de laatste jaren meer beïnvloed door de politiek van bepaalde belangengroeperingen dan door een duidelijke gedragslijn van regeringen of internationale organisaties.
Beperkingen op de rechten van de auteurs zijn meer aangelegd door de invloed van sommige van die belangengroeperingen dan als reactie van publiek of regering op een "overspanning van het auteursrecht".
3. Bij de algemene toepassing van communicatiesatellieten zal het geldende systeem van beheer en exploitatie van auteursrechten fundamenteel moeten worden herzien.
4. Evenals op het terrein der exacte wetenschappen is het in de sociale wetenschappen vrijwel onmogelijk geworden, verantwoord onderzoek te doen op individuele basis. Het is daarom nodig, aan universiteiten en andere wetenschappelijke instituten teams te creëren, die dit onderzoek ter hand nemen (vergelijk de Max Planck Instituten in Duitsland).
5. Het publiceren van een tijdschriftartikel op het ogenblik dat de meningsvorming over een bepaald onderwerp nog moet plaatsvinden is van meer waarde dan een uitvoerige verhandeling op een moment dat de praktijk reeds de nodige problemen heeft opgelost.
6. De juridische problematiek rondom de kabeltelevisie levert een typisch voorbeeld van de wijze waarop "ordering" op dit terrein verbonden kan zijn met vraagstukken van auteursrecht (vergelijk het optreden van de Federal Communications Commission in de Verenigde Staten ten opzichte van de CA TV na de uitspraak van het Supreme Court in de Fortnightly-case).
7. Het recht van de massamedia en van de kunst vormt één terrein, waarvan het auteursrecht een niet onbelangrijk onderdeel uitmaakt en dat verdere studie verdient.
8. De verbinding van het auteursrecht met de industriële eigendom (octrooirecht e. d.) berust op een zuiver juridische benadering. Zij wordt niet gerechtvaardigd door de maatschappelijke werkelijkheid.

9. De vrijheid van meningsuiting en informatie wordt in Nederland tegenwoordig meer bedreigd door economische factoren dan door een censurerend optreden van de overheid.
10. De mening van Komen en Verkade ("Compendium van het auteursrecht", pag. 12) dat een genuanceerde regeling van het werkgevers-auteursrecht (art. 7 AW) aanbeveling verdient, gaat uit van een juist uitgangspunt, nl. dat de werkgever niet zonder meer recht heeft op de geestelijke prestaties van zijn ondergeschikten.
11. Art. 21 AW levert een bescheiden, maar bruikbaar uitgangspunt voor een nadere uitwerking van de bescherming van de privé-sfeer.
12. Het antwoord-apparaat bevordert de communicatie niet.

Dr. E. BOEKMANSTICHTING
AMSTERDAM

- - Sep. 1973